

ET NORDISK HANDELSMUSÆUM

»Sveriges allmänna Exportförening«.

Af Erik Lyngé.

I.

Eksportforeningens Formaal og Forudsætninger.

Frihandelslæren, den overlegne, engelske Eksportindustriis Vademe-cum til forrige Aarhundredes »native« Handelspolitikere, mødte sin første alvorlige Modstand i det nye, tyske Kejserriges lige saa interessebetonede, om end svagere filosofisk underbyggede Protektionisme.

De første tyske Toldbeskyttelser i 1870erne, som var fremkaldt dels af en opblomstrende økonomisk Nationalisme, dels af den foruroligende nordamerikanske Kornkonkurrence, blev Signalet til en almindelig handelspolitisk Kamptid; flere og flere europæiske Stater gled over i Protektionismen for at »opdrage« en hjemlig Industri og for at beskytte deres Landbrug mod Kornfloden fra The Middle West.

I denne Brydningstid, men før man endnu var fuldt klar over Rækkevidden af de dybere liggende Aarsager til den haardere Konkurrence paa Verdensmarkedet, opstod der en almindelig Bevægelse for en hurtig Forbedring af Eksportorganisationen. Denne Periode var de saakaldte Handelsmusæers Grundlæggelsestid; begyndende med Wien i 1874, tog Bevægelsen Fart i 80erne og 90erne for at naa sit Højdepunkt med Grundlæggelsen af The Philadelphia Commercial Museum i 1895.

I næsten alle Tilfælde var det Staten eller halvofficielle Organisationer, som stod bag Grundlæggelsen af Handelsmusæerne, og dermed gjorde de frihandelsvenlige Stater et Modtræk mod andre Landes Protektionisme, som i sig selv var et lige saa stort Udsving bort fra de liberale Grundidéer henimod aktiv Handelspolitik. Handelsmusæernes vigtigste Virkemiddel var et Prøvelager, som skulde give et repræsentativt Indtryk af vedkommende Lands Produktion af Raastoffer og Færdigvarer. Dertil var knyttet en Oplysningscentral for Priser og Handelsforhold, for Toldbestemmelser og Transportmuligheder, saaledes at der aabnedes udenlandske Købere en let Lejlighed til at orien-

tere sig om Landets internationale Konkurrencedygtighed. I Virkeligheden blev Handelsmusæerne i lige saa høj Grad Informationscentraler for Hjemlandets Eksportører om fremmede Markedsforhold, og »Musæet« som Eksportorgan traadte mere og mere tilbage i de Opgaver, som Eksportinteresserne krævede løst gennem de nye Institutioner.

Som en nordisk Udløber af denne Bevægelse grundlagdes »Sveriges allmänna Exportförening« i Stockholm i 1887. Den var startet med Handelsmusæerne som direkte Forbillede, og det var de usikre Eksportudsigter for den svenske Jern- og Trævareindustri, der resulterede i dette Forsøg paa at gennembryde den udenlandske Protektionisme. Stifterne var Datidens førende Personligheder indenfor svensk Næringsliv, men et officielt Præg fik Foreningen lige fra Begyndelsen derved, at Kronprinsen var dens Præsident, og at den altid arbejdede med betydelige Statstilskud. Som sit Formaal havde Foreningen Fremme af Afsætningen af svenske Produkter i Udlandet. Det skulde ske ved Oprettelsen af et Eksportprøvelager i Stockholm, hvorom der skulde grupperes en Oplysningsvirksomhed for Pris-, Kredit- og Fragtforhold paa fremmede Markeder; gennem Udgivelse af et særligt Tidsskrift og et Eksportkatalog skulde der spredes Kendskab til svensk Erhvervsliv i Udlandet, og endelig havde Foreningen paa sit Program Uddannelsen af og Ansættelsen i Udlandet af Handelsagenter, som med Kendskab til fremmede Forhold skulde give Vejledning om de for Eksport mest egnede svenske Artikler og efter Aftale med Producenten indlede Forretninger.

Desværre for Foreningen kom Systemskiftet i Sveriges Handelspolitik allerede to Aar efter Foreningens Stiftelse; gennem Toldbeskyttelsen af 1889 svandt Interessen for Udlandsmarkedet og vendte sig igen til Hjemmemarkedet, og da de vigtigste svenske Eksportprodukter, Jern og Staal, Tømmer og Træmasse, stadig mødte stigende Efterspørgsel som Raastoffer i fremmede Landes Industriproduktion, gik det nyoprettede Handelsmusæum en vanskelig Tid i Møde. Prøvelageret svarede ikke til Forventningerne, da Fabrikkerne ikke var interesseret i at holde det à jour; Udsendelse af Agenter blev forsøgt, men atter opgivet — Omkostningerne var for høje. I Virkeligheden var det kun Oplysningsvirksomheden, som svenske Eksportører viste nogen Interesse for, især da man gennem Samarbejde med udenlandske Oplysningsbureauer til enhver Tid var i Stand til at give de seneste Soliditetsoplysninger om udenlandske Firmaer.

Bortset fra Eksporten af de naturlige Rigdomme — som til Dels var en passiv Eksport gennem udenlandske Handelshuse — var Aarene indtil Aarhundredskiftet præget af Mistillid til Sveriges internationale

Konkurrenceevne som Videreforarbejder af sine egne Raastoffer. Daarlige Erfaringer som Følge af manglende Agtpaagivenhed overfor fremmede Markeders særlige Ønsker om Kvalitet, Indpakning, Mærkning o. s. v. gjorde ogsaa sit til, at den Industri, som voksede op bag Toldskrankerne, foreløbig holdt sig paa det beskyttede, hjemlige Marked.

Efter 20 Aars Forberedelsestid begyndte imidlertid den øgede industrielle Foretagsomhed ogsaa at søge fremmede Markeder, og medens man før undertiden havde hørt Røster om helt at ophæve Foreningen, voksede nu Bestræbelserne for at give Eksportforeningen Arbejdsbetingelser til at tage aktiv Del i den svenske Industris Eksportorganisation.

Det var dog ikke før end i Verdenskrigens første Aar, at en Reorganisation af Foreningen kunde gennemføres. Den fik en ny Direktion og en Bestyrelse, der i sin Sammensætning tog Hensyn til et intimt Samarbejde med de øvrige Erhvervsorganisationer. Selvom Foreningen ikke allerede under Verdenskrigen opnaede Autoritet til at blive det formidlende Centralorgan for alle Spørgsmaal, som berørte svenske Eksportinteresser, tilkæmpede den sig efter Krigen en stadig sikrere Position i den offentlige Bevidsthed. Samtidig med, at den svenske Værkstedindustri gjorde Landet til et førende Industriland, medens svenske Rederier aabnede transoceanske Linier, og svensk Kapital erobrede økonomiske Kolonier i Udlandet, fik Eksportforeningen uden smaalige Særinteresser de Pengemidler, som i en dygtig Ledelses Haand kunde gøre den til det naturlige Samlingspunkt for alle svenske Eksportspørgsmaal. Da Verdenskrisen omkring 1930 satte ind, stod Eksportforeningen rustet til at tage de Opgaver op, som fulgte med de hidtil utænkelige Vanskeligheder for Eksport i Fredstid. Med de nye Problemer voksede nye Organer frem til at tage sig af dem, og i denne Tid blev Eksportforeningen den Organisation, som havde foresvævet dens Stiftere: Informationscentralen for svenske Eksportører om fremmede Markeder, Propagandacentralen for svensk Eksport i Udlandet og Eksportørernes Interesserepræsentation over for lovgivende og udøvende Myndigheder¹⁾.

¹⁾ Grundlaget for nærværende Artikel er skabt dels ved personligt indhentede Oplysninger i Sveriges Allmänna Exportförening under en Rejse, som Forf. foretog med Støtte fra Komitéen for Nordisk Akademisk Samarbejde, dels fra Exportforeningens Publikationer samt fra en svensk Statsbetænkning fra 1938 om Atgärder till Främjande av svensk Export.

II.

Efterretningsvirksomheden.**1. Oplysningsarkivet.**

Eksportforeningens første, vigtige Opgaveomraade var Informationsafdelingen, og denne Afdeling staar stadig i Centrum for dens Arbejde, idet der her beskæftiges nogle og tyve Mennesker eller ca. Halvdelen af Personalestabten.

De Oplysninger, som Eksportørerne ønsker om fremmede Markeder, er dels Oplysninger af erhvervspolitisk Natur om den økonomiske Situation i al Almindelighed, dels Oplysninger om alle statslige Indgreb, saavel de generelle som de specielle paa vedkommende Marked, og endelig mere privatøkonomiske Oplysninger om specielle Branche-forhold.

De to førstnævnte Grupper flyder for en stor Del uden særlige Undersøgelser fra Statens officielle Efterretningsvæsen for udenrigspolitiske Spørgsmaal. Det paahviler saaledes Udenrigsrepræsentationerne at indsende almindelige Oversigter over Konjunkturforholdene i de enkelte Lande, og af Hensyn til Statens almindelige Politik indrapporteres Oplysninger om Toldforandringer, Skattelove og Valutaforordninger, Kontingent- og Clearingaftaler etc.

For alle saadanne Oplysninger kan der højst opstaa et Spørgsmaal om, hvorvidt Viderebefordringen til Erhvervslivet skal organiseres ad statslig eller privat Vej. I Sverige havde det indtil 1915 været saaledes, at Kommerskollegiet offentliggjorde alle officielle Meddelelser af denne Art i Publikationen, »Kommerciella Meddelanden«, og en særlig Offentliggørelse gennem Eksportforeningen maatte derfor oftest være Dobbeltarbejde. Ved Reorganisationen af Eksportforeningen inddrog Kommerskollegiet sin Oplysningsafdeling, og kun Konsulatsberetningerne blev derefter offentliggjort i »Kommerciella Meddelanden«, medens alle andre Oplysninger af kommerciel Interesse, som gennem den officielle Udenrigstjeneste indløb til Udenrigsministeriet, blev viderebesørget til Eksportørerne gennem Eksportforeningens Tidsskrift, »Svensk Export«.

Den sidste Gruppe Oplysninger — angaaende specielle Branche-forhold — omfatter Oplysninger dels om enkelte Varer, dels om enkelte Firmaer og Personer paa et bestemt Marked.

Oplysninger om de enkelte Varers Afsætningsvilkaar, særlig Transport-, Forpakkings- og Afskibningsbestemmelser samt øvrige Handelsforhold hørte lige fra Begyndelsen til Eksportforeningens naturlige Opgaveomraade, og paa dette Felt gav man svenske Eksportører, som ønskede at organisere deres egen udenlandske Afsætning, en virknings-

retningsfolk af svensk Nationalitet. Hvor der ikke findes passende svenske Erhvervsfolk, har Eksportforeningen med Fordel benyttet sig af andre Skandinaver, i Østasien saaledes især af Danske. Paa det sydamerikanske Marked har man undertiden Nordamerikanere som Repræsentanter; men ellers har man haft den Erfaring, at Købmænd af fremmed Nationalitet, ikke en Gang de svenske, honorære Konsuler, under alle Forhold kan forventes at gøre tilstrækkeligt effektive Undersøgelser for svenske Eksportinteresser.

Oplysningernes Indsamling foregaar iøvrigt efter Markedsundersøgelsesbureauets Spørgeskemaer og — bortset fra direkte Udlæg — uden anden Godtgørelse end den, der ligger i de større Muligheder for at komme i Betragtning som Repræsentanter for svenske Eksportvirksomheder gennem Samarbejdet med Eksportforeningen. Indsendelsen af Oplysningerne sker uden særlig Bearbejdelse til Markedsundersøgelsesbureauet, som efter Komplettering fra sine andre Oplysningskilder foretager den redaktionelle Tilskæring og Sammenstilling af Stoffet. I Form af en Rapport tilsendes Markedsanalysens Resultat til de Interesserede.

De hittidige Undersøgelser har saa godt som udelukkende været saakaldte Specialundersøgelser, der er blevet udført for at faa eksakte Oplysninger om Afsætningsmulighederne for en vis Vare i et bestemt Land, men til Dels ogsaa Undersøgelser for at finde nye Artikler, som skulde kunne tilvirkes i Sverige, samt Afsætningsmulighederne for disse i Udlandet. Disse Undersøgelser er hidtil blevet udført paa Bestilling af enkelte Firmaer, undertiden af hele Brancher, og mod Godtgørelse af de med hver enkelt Undersøgelse forbundne Omkostninger, som for de største Rapporter har beløbet sig til indtil 2000 Kr. Det har drejet sig om de mest forskelligartede Brancher og Lande; som Eksempel kan anføres: Jern og Staal og Fabrikater deraf, Trævarer og Snedkerarbejde, Papir og Pap samt Tapeter, Tekstilvarer, kemiske og teknisk-kemiske Produkter, Maskiner, Apparater og Værktøj, Levnedsmidler, Marmor og Granit. Undersøgelserne har været foretaget i snart sagt alle Lande, hvor Sverige har Eksportinteresser, men de foretrukne Omraader har været Sydafrika og Sydamerika, dernæst Nordamerika og den nære Orient. Først derefter kommer europæiske Lande. Ialt har der hidtil været foretaget omkring 200 Undersøgelser paa 40 forskellige Lande, og Interessen blandt Eksporterhvervene synes stadig stigende for saadanne Undersøgelser.

Som Følge af Undersøgernes forretningsmæssige Karakter har de ikke været offentlig tilgængelige, og selvom der hidtil ikke er kommet nogen Utilfredshed til Orde med denne Ordning blandt svenske

Eksportører, er det kun i Overensstemmelse med Eksportforeningens almindelige Maal, naar den foruden disse Specialundersøgelser, stadig har stilet hen imod at kunne tage Undersøgelser af mere almen-nyttig Karakter op til Behandling.

b. *Almindelige, orienterende Markedsanalyser.* Som anført var det en naturlig Opgave for Staten at formidle Oplysninger af officiel eller almindelig Art. For at give de Oplysninger, som havde Interesse for Erhvervslivet, særlig kommercielt Tilsnit og større Aktualitet havde man forsøgt at indpasse kommercielle Ekspertes i Udenrigstjenesten gennem Oprettelsen af Stillingen som Handelsattaché. Disse Handelsattachéer ansattes i Begyndelsen i politisk ret uvigtige Lande med den særlige Opgave at virke dels for Oparbejdelse af nye Afsætningsomraader for svensk Produktion, dels for Aabning af nye Importkilder, og i Almindelighed var det Personer med Erfaring fra Forretningslivet eller anden praktisk Virksomhed, som blev foretrukket ved Besættelsen af disse Stillinger.

Denne Ordning viste sig imidlertid at have visse organisatoriske Vanskeligheder, fordi disse Stillinger krævede saa specielle Forudsætninger og Uddannelse, at det syntes vanskeligt at lade Attachéerne gaa over i den almindelige Udenrigstjeneste. Fra Udenrigsministeriets Side havde man først forsøgt at komme uden om disse Vanskeligheder ved at lønne Handelsattachéerne uden for det ordinære Budget. For at faa den fornødne Tilgang paa kvalificerede Personer maatte man imidlertid ikke blot kunne sikre Attachéerne en varig Ansættelse, men ogsaa de sædvanlige Avancementsmuligheder. Af personale tekniske Grunde blev de første Handelsattachéer derfor overflyttet til nyoprettede Stillinger ved Gesandtskaberne hos Stormagterne, hvor de blev opført paa det ordinære Budget, og hvorfra de igen fandt Vejen over i den sædvanlige konsulære eller diplomatiske Karriere. De oprindelige Attachéposter blev derimod ikke mere besat, og som Efterfølgere ved Handelsattachéstillingerne hos Stormagterne ansattes Embedsmænd med den sædvanlige ministerielle Uddannelse. For de nye Handelsattachéer traadte de oprindelige Opgaver i Baggrunden for de stigende Krav til administrativ og ekspeditionel Rutine. Deres Arbejde blev mere og mere af løbende Beskaffenhed.

Medens saaledes den kommercielle Efterretningstjeneste fra Stormagterne undergik en stor Forbedring, maatte en Dag Ønsket om en passende handelsorienteret Repræsentation paa de fjerntliggende Lande igen blive fremsat.

Blandt de Spørgsmaal, som Eksportforeningen maatte beskæftige sig med under Verdenskrisen, var ogsaa Problemet om den stigende

Nationalisme hos Verdenshandelens Formidlere og Hjælpepersoner. Medens man i stadig stigende Grad blev tvunget til at bruge Importlandenes egne Købmænd som Mellemmænd, og medens en Syndflod af Love, Forordninger og Regulativer gjorde en hurtig og sikker Bedømmelse af Stillingen næsten umulig udefra, voksede Usikkerhedsfølelsen med Hensyn til en uvildig Behandling og Viderebesørgelse af Oplysninger om de faktiske Forhold gennem de udenlandske Informationskanaler. Udenrigsministeriets Embedsmænd gjorde naturligvis, hvad der stod i deres Magt for at korrigere og kommentere fremkomne Meddelelser, og Eksportforeningen søgte gennem de omtalte Specialundersøgelser at skaffe sig loyale Oplysninger om Forholdene inden for særlige Brancher. Men alligevel var der en Følelse af Utilstrækkelighed hos de bestaaende Organisationer og et Ønske om at foretage Undersøgelser, paa Grundlag af hvilke der kunde etableres en mere almindelig Eksportoffensiv paa et eller andet Marked. For at fremskaffe saadanne Undersøgelser maatte man stille de nødvendige ekstra Penge midler til Raadighed uden Hensyn til øjeblikkelige Fortjenstmuligheder, ja, uden Hensyn til konstatable Fortjenester overhovedet. Som de to mulige Centralorganer for en saadan Rapporttjeneste blev foruden det tidligere givne Samlingspunkt for alle udenrigske Foranstaltninger af samfundsmæssig Natur, Udenrigsministeriet, denne Gang ogsaa Eksportforeningen bragt i Forslag.

Da der, som ovenfor anført, var visse Vanskeligheder ved at knytte et saa specialuddannet Personale, som der her krævedes, til Udenrigsministeriet, og da Eksportforeningen paa sin Side sad inde med egnede Personer, som den ogsaa senere vilde kunne give passende Opgaver, besluttede Regeringen efter Forslag fra en særlig nedsat Kommission forsøgsvis at overlade Markedsundersøgelser af almindelig orienterende Karakter til Eksportforeningen.

Modsat Tilfældet med de specielle Undersøgelser kunde man ved de orienterende Markedsundersøgelser ikke dække Omkostningerne ved særlige Godtgørelser fra Interessenterne, og Eksportforeningen fik derfor ekstraordinært paa det svenske Statsbudget bevilget 100.000 Kr. til Udsendelse af to Eksportanalytikere samt til kontormæssig Bearbejdelse af det indsamlede Materiale i Stockholm.

Man tænker sig at sende disse Eksportanalytikere paa økonomisk Opdagelsesrejse, hvor der endnu er hvide Pletter paa Verdenskortet for svensk Eksport, særlig i Sydamerika og i Østasien. Ved at vælge saadanne uopdyrkede Markeder vil man undgaa Bebrejdelser enten for at skærpe Vanskelighederne for de allerede introducerede svenske Varer paa et begrænset Marked, eller for at etablere en Konkurrence-

organisation til Udenrigsministeriets Informationstjeneste. Derimod havde man Chance for at kunne vise Eksporten nye, lønnende Afsætningsomraader paa Steder, hvor det privat Initiativ ikke vilde have taget Risikoen. Og blev der ikke andet ud af Undersøgelserne, kunde man i det mindste sige at have sparet Eksportørerne for mange Sorger og spildte Penge.

Iøvrigt tænkte Eksportforeningen sig ogsaa disse orienterende Undersøgelser indarbejdet i den øvrige Oplysningstjeneste, idet en opmuntrende orienterende Undersøgelse formentlig vil blive efterfulgt af de mere specielle Analyser paa Bestilling fra enkelte Firmaer, som derefter — eventuelt med Organisationsbureauets Hjælp — vil kunne overse Risikoen ved for egen Regning at forsøge en Eksport til det paagældende Marked.

Selvom Eksportforeningens Informationstjeneste allerede har over et halvt Aarhundrede bag sig, er den saaledes under stadig Udvikling, og medens det endnu er for tidlig i Enkeltheder at udtale sig om det Ligevægtpunkt, den styrer hen imod, synes dog visse Udviklingstendenser at træde tydeligt frem: Efter en Tid at have været et passivt, upersonligt Arkiv blev Eksportforeningen et aktivt, raadgivende Eksportorgan; efter at have været Formidler af udenlandske Oplysninger, gik Foreningen over til at udbygge sine egne Informationsfilialer i Udlandet. En Del af denne Udvikling skyldtes dens Ledelses Initiativ, men Grundlaget var svensk Eksports Ekspansionskraft i gode, men især i vanskelige Tider.

III.

Eksporterhvervenes officielle Repræsentant.

De Opgaver, Sveriges allmänna Eksportforening løste som Eksportørernes Informationscentral, gav den i og for sig ikke nogen Stilling som Eksporterhvervenes almindelige Repræsentant. Imidlertid var Foreningen, saaledes som Ordet »allmänna« antyder, lige fra sin Stiftelse tiltænkt Eksporterhvervenes Fællesopgaver. Som en privat Forening med frivilligt Medlemsskab lignede dens Organisation i denne Retning de engelske Handelskamre, der alene i Kraft af deres Størrelse, deres repræsentative Bestyrelse og saglige Forhandlingsmetoder nød samme Anseelse som en Statsinstitution. Eksportforeningen fik en halvofficiel Karakter ved at have den svenske Kronprins til Præsident, men den offentlige Anerkendelse af dens samfundsnyttige Formaal fremgik især af, at indtil fire Femtedele af dens Midler i Begyndelsen skaffedes til Veje ved Statstilskud. Trods al officiel Velsig-

nelse kunde Foreningen i de første Aar ikke opfylde de Forventninger, man paa Forhaand havde stillet til den paa Grund af manglende Eksportinteresse. Fra Starten havde man kun ca. en Trediedel af de Medlemmer, man havde regnet med, og indtil Aarhundredskiftet var Medlemsantallet ofte tilbagegaaende. Omkring Aarhundredskiftet maatte man skride til kraftigt at beskære Statstilskuddet, og det var saaledes først efter Reorganisationen i 1915 og efter Dannelsen af de andre Interesseorganisationer som Sveriges allmänna Sjöfartsförening og Stockholms Handelskammare i 1902 samt Sveriges Industriförbund 1910, at Eksportforeningen fik anvist et Opgaveomraade, hvor den med Effektivitet kunde svare til en Interesserepræsentations Hensigt. De Opgaver af officiel Karakter, som tilfaldt Eksportforeningen kunde maaske sammenfattes under Hovedgrupperne: Eksportens fælles Propagandacentral og Statsmagtens Raadgiver i Eksportsager.

1. *Propagandavirksomheden.*

Det endelige Maal med Informationsvirksomheden var at finde nye Markeder for svenske Produkter. Udnyttelsen af de tilstedeværende Muligheder og den faktiske Gennemførelse af Forretningerne overlod Eksportforeningen til de enkelte Eksportfirmaer. Alligevel var der ogsaa visse Opgaver i Salgsorganisationen, som med Fordel kunde løses i Fællesskab, og hvor Eksportforeningen var udset til at være det formidlende Organ.

Allerede ved Foreningens Stiftelse havde man tænkt sig Oprettelsen af et Prøvelager. I sin oprindelige Form blev det ikke til Virkelighed. Paa de store Industriudstillinger medvirkede Foreningen derimod som det energiske Samlingspunkt for en god svensk Repræsentation. Saavel ved de hjemlige Messer som ved de internationale Udstillinger lige fra København i 1888 til den nuværende Verdensudstilling i New York organiserede Eksportforeningen de svenske Eksportørers Deltagelse. Foreningen er repræsenteret ved den i 1929 stiftede internationale Organisation i Paris til Regulering af Messe- og Udstillingsvæsenet. Paa flere udenlandske Pladser ordnede Foreningen til Tider Prøvelagre, den organiserede en svømmende Udstilling til sydamerikanske Havne og sørgede iøvrigt for, at svenske Krigsskibe ved Besøg i Udlandet var rigeligt forsynede med Propagandamateriale om svenske Produkter. Hvorledes den gamle Tanke om Handelsmuseet stadig ligger bag disse Arrangementer, fremgaar af den svenske Regeringsbetænkning Forslag i 1938 om at oprette et »Sveriges Hus« med permanent Udstilling i et eller flere udenlandske Handelscentre.

Publikationsafdelingen var en naturlig Bestanddel af Propaganda-

virksomheden. Dels udarbejdede og oversatte Eksportforeningen mange af Medlemmernes Kataloger, men især foranledigede den selv Udgivelsen af en stor Række Tryksager. Disse Publikationer var dels Specialskrifter til særlige Markeder ved særlige Lejligheder, f. Eks. i Forbindelse med Udstillinger, dels var det Offentliggørelser af løbende Karakter. Eksportforeningen udgav saaledes i 1893 første Gang Svensk Eksportkalender, der nu foreligger i 21. Udgave, og som paa lignende Vis som den danske Krak's Export Directory indeholder Oplysninger om svenske Eksportører af forskellige Varer. Den vigtigste Propagandapublikation er imidlertid Modstykket til »Svensk Export«, Tidsskriftet »Swedish Export«, der ogsaa udkommer i en spansk Udgave. Ligesom »Svensk Eksport« giver Oplysninger til svenske Eksportører om udenlandske Handelsforhold, giver »Swedish Export« udenlandske Købere løbende Oplysninger om Forholdene for svensk Erhvervsliv i en saadan Form, at der skabes en virksom Propaganda for svenske Eksportprodukter i Udlandet. Disse Publikationer bliver for Størstedelen fordelt gratis til alle, som kan tænkes at have Interesse af dem.

Medens man saaledes støttede Salgsarbejdet for svenske Varer med Udstillinger særligt paa de Pladser, hvor der i Forvejen var en Stab af velindførte, svenske Handelshuse, ofte endog svenske Handelskamre, spredtes Tidsskrifterne til de fjerneste Afkroge af Verden og blev den virksomme Støtte til at omsætte Resultaterne af en gunstigt forløbet orienterende Markedsundersøgelse til konkrete Forretninger.

2. Uddannelse af nye Eksportører.

Nær knyttet til Propagandavirksomheden staar Uddannelsen paa fremmede Markeder af de svenske Købmænd, som skal gennemføre de effektive Forretninger. Denne Uddannelse kom af historiske Grunde til Dels til at foregaa uden direkte Initiativ fra Eksportforeningens Side. Da Etableringen af Eksportagenter mislykkedes, blev Resultatet ikke blot, at Eksportforeningen opgav alle Tanker om direkte Medvirken ved Afslutningen af Forretninger, men ogsaa at den under det Dødvande, den gik ind i, manglede det nødvendige Ufejlbarlighedspræg for et Initiativ til direkte økonomisk Støtte til Enkeltpersoner. Da der alligevel var tydelige Huller at udfylde i den bestaaende Eksportorganisation og Vilje fra det Offentliges Side til at støtte alle Muligheder for Forbedring, tog Staten sig af den økonomiske Støtte til Enkeltpersoner paa Kommerskollegiets Initiativ.

Stipendieordningen, der daterer sig fra 1896, blev snart delt i to Afdelinger, Handelsstudiestipendierne og Eksportstipendierne. Den

første Gruppe blev givet som et Led i unge Handelsfolks Handelsuddannelse som Understøttelse til at erhverve praktisk Indblik i fremmede Landes Handelsforhold, men med den stadig forbedrede Handelskoleundervisning tabte de efterhaanden i Betydning, saaledes at de efter Verdenskrigen næsten ikke blev uddelt mere. Eksportstipendierne blev derimod givet til færdiguddannede unge Købmænd, der ønskede at bosætte sig i et fremmed Land som svenske Købmænd. Denne Form for Eksportfremstød viste sig at nyde de bevilgende Myndigheders stadig større Bevaagenhed.

Var saaledes Eksportforeningen ikke med ved Indførelse af Stipendieordningen, fik den efterhaanden som dens Anseelse steg mere og mere Indflydelse paa Stipendietildelingen, og efter Foreningens Omorganisation i 1915 blev det saaledes, at medens den officielle Kontrol med Stipendiaterne stadig laa hos Kommerskollegiet, blev det Eksportforeningen, der fik den faktiske Kontrolmyndighed; Eksportforeningen indstillede Ansøgerne og behandlede deres indsendte Rapporter.

Paa denne Maade skabtes der en direkte Kontakt mellem Foreningen og de mange unge Svenskere, der fik Eksportørernes Agenturer i Udlandet, og jo længere Eksportforeningen virkede med disse Problemer, desto mere lykkedes det den at sammenkæde disse Propagandaelementer med sin Informationsafdeling. I mange Tilfælde blev de tidligere Stipendiatere Foreningens Korrespondenter ved Indhentning af Oplysninger til Markedsanalyser. Samtidig med, at Eksportforeningen havde Føling med de nye Eksportørers Karrière, skabte den sig et Hold loyale Rapportører for sin Informationsafdeling.

3. *Eksporterhvervenes Interesseorganisation.*

Efterhaanden som Eksportforeningens Arbejdsomraade rundede sig af, dens Føling baade med de hjemlige Eksportører og med de fremmede Markeder blev mere intim, maatte dens Ord vinde i Vægt som særlig Sagkyndig i alle Eksportspørgsmaal. Dens Virksomhed som det Offentliges Raadgiver steg derfor i tilsvarende Grad.

Naturligt angik de Spørgsmaal, som Eksportforeningen først fik Lejlighed til at udtale sig om, især Foreningens egne Organisationsproblemer. De drejede sig om Messer og Udstillinger, Handelskamre, Handelsskoler, Stipendieordningen, Udenrigsrepræsentationen, Kommerskollegiet, Organisationen af svensk Eksport for blot at nævne nogle af dens Responsa. Dernæst fik den imidlertid Lejlighed til at tage Stilling til en Række tekniske Problemer af Interesse for Eksporten: oversøiske Dampskibslinier, Fragttariffer, Toldkodificering, Handelsstati-

stik o. s. v. Efterhaanden som Vanskelighederne for den svenske Eksport øgedes under Verdenskrisen, blev den ikke blot taget med paa Raad ved de forberedende Undersøgelser til nye Handelstraktaer, men den fik overdraget flere offentlige eller halvoffentlige Funktioner.

Man undgik i Sverige alle skarpe Former for Statskontrol med Vareimport eller Betalinger til Udlandet. Hvor man af Udlandet blev tvunget til at føre Kontrol med Omsætningen med et enkelt Land, blev man alligevel nødt til at indføre Clearingorganisation. Clearingen med visse Lande var en Tid henlagt under Eksportforeningen, indtil et særligt Kontor blev dannet; i dette Kontors Bestyrelse er Eksportforeningen stadig repræsenteret.

Alligevel maatte de herskende Bevægelser ogsaa i Sverige føre til en vis Propaganda, om ikke Tvang, til at handle hos de bedste Kunder. Eksportforeningens Organisation maatte ogsaa være velegnet til at anvise Importørerne egnede Indkøbskilder i de Lande, hvor Eksportørerne havde Vanskeligheder paa Grund af det fremmede Lands Krav om Gensidighed. I 1935 oprettedes et Importudredningsbyrå indenfor Eksportforeningen til at tage sig af saadanne Spørgsmaal, hvor Importen kunde tænkes at kunne udnyttes til Fremme af svenske Eksportinteresser. I et særligt Importudvalg fik Importørerne Sæde Side om Side med Eksportørerne, og paa fuldstændig frivillig Basis og ganske uofficielt forelægges Eksportørernes Ønsker og Forslag til Diskussion blandt Importørerne. Hvor man med Hensyn til Kvalitet og Pris har flere lige konkurrencedygtige Lande at vælge mellem, vil man ofte lægge sine Indkøb der, hvor de er Eksportøren magtpaaliggende.

IV.

Slutbemærkninger.

Sveriges allmänna Exportförening er et Barn af den moderne Industris Kamp for nye Markeder. En Tid syntes dens Organisation at gaa ud paa at fortrænge de selvstændige Eksportører til Fordel for Industriens egne Afsætningsorganisationer i Udlandet; men synderlig stærk blev denne Følelse af flere Grunde ikke i Sverige. For det første blev den ældre svenske Industrieksport kun i ringe Grad formidlet af svenske Industrieksportører, og det var saaledes især udenlandske — deriblandt ogsaa danske — Købmænd, der mærkede Foreningens Virksomhed i denne Retning; man tolkede det dér som et Udslag af stigende Nationalisme. For det andet bevirkede Eksportens hurtige Udvikling, at Fortrængningen af de selvstændige Eksportører ikke blev en absolut, men kun en relativ Tilbagegang, og for det tredje var de nye svenske Eksportprodukter for en stor Del Specialprodukter, hvis Af-

sætning krævede et saa stort teknisk Kendskab, som kun Folk i direkte Føling med Fabrikationsvirksomheden kunde være i Besiddelse af.

Eksportforeningens Politik synes med heldig Haand at have gaaet ud paa at give det private Initiativ Forrangen og støtte det, hvor det havde Vanskelighed ved at bryde sig Vej. Den har udfyldt en Plads mellem de øvrige Organisationer med samme Anseelse som en Statsinstitution, men med Tilpasningsevne efter Livets skiftende Krav, som sikkert kun en privat Organisation vilde have kunnet opbyde. Eksportforeningen er indpasset mellem Statsmagt og Erhvervsliv under Forstaaelse af, at det at organisere en Forbindelse med de effektive Købsbehov paa Alverdens Markeder særligt i et lille Land kræver alle Parter gnidningsløse Samarbejde. Sveriges allmänna Exportforening synes med stigende Held at hjælpe Eksportørerne til at forstaa Samarbejdets Betydning og Nødvendighed ved Erobringen af et Verdensmarked.